

15 pogingen om te begrijpen

1.

bijna altijd als ik iets vind
is mijn daarop volgende gedachte
als in een ongelukkige reflex
die mijn handelen, mijn daadkracht ontregelt

de vraag: hoe komt het toch
dat ik juist dit gevonden heb
dat ik van alle mengingen
juist deze ben toegedaan
en niet iets anders
of zelfs het tegenovergestelde

terwijl er ook mensen zijn
die juist dat tegenovergestelde denken
en voor wie ik, toch een van dezelfde mensensoort
met eenzelfde paar ogen, eenzelfde paar benen
min of meer dezelfde hersens
het tegenovergestelde ben

hoe kan uitgerekend ik
het tegenovergestelde zijn

waarom ben ik niet net als zij
waarom zijn zij niet net als ik
waarom ben ik wie ik ben
denk ik wat ik denk

2.

ik heb gemerkt dat er mensen zijn die
hun antwoord voor het waarom
van het hebben van juist die mening
zoeken in de biologische verklaring –
apen – zo zeggen zij - hebben zus gedrag vertoond,
en wij zijn apen, worden gestuurd door een apenbrein
dus denk ik zo
omdat een diersoort genaamd de mens
met enorme tijdsprongen en nog grotere krachten
zich evolueerden tot dit gedrag met deze mening

er zijn ook mensen
die geloven dat ze iemand zijn

die nu eenmaal zo is
en nu eenmaal denken
dat bij dat nu eenmaal zo zijn
nu eenmaal bepaalde gedachte horen
zij zeggen ik denk nu eenmaal dit
omdat ik nu eenmaal iemand ben
die nu eenmaal dit denkt
wat hij denkt dat hij denkt

er zijn mensen die geloven
dat ze denken wat ze denken
niet doordat ze geboren zijn met die gedachten
maar doordat ze geboren zijn in een groep
met nu eenmaal bepaalde gedachten

zij zeggen - ik ben katholiek
en als katholiek reageer ik op de wereld
met katholieke meningen en gedachten
anders denken dan wat de katholieken denken
maakt mij minder katholiek
en dat is wat ik ben
en ik zal niet minder zijn
dan wat ik ben
katholiek dus
met katholieke mengingen en gedachten

ik ken ook mensen die sterk geloven dat ze hun mening
hebben beredeneerd
dat ze door zorgvuldig gebruik van logica en ratio
uit zijn gekomen bij een eigen persoonlijke mening
die eigenlijk, goed beschouwd, misschien zelfs niet echt mening is
maar eerder een zo optimaal mogelijke inschatting
op basis van de feiten zoals ze worden gepresenteerd

als ik X en Y in overweging neem kan ik niet anders
dan tot de conclusie komen -
zeggen zij, omdat ze wellicht de fantasie ontbereren om uit X en Y
andere conclusies te destilleren of naast X en Y ook nog B en Q te zien

3.
ik heb gemerkt
dat ik zelf mijn antwoord
over waarom ik denk wat ik denk
vind wat ik vind

geneigd ben te zoeken in mijn levensloop

ik zie mijn mening, als ik daar over nadenk bijna altijd als resultaat van ik heb meegemaakt

Freud en de psychoanalyse
mogen dan allang verdreven zijn
uit het centrum van de duidingsleer
ik beken dat ik mijn verklaring
over het hebben van mening X
vaak als in een reflex koppel aan ervaring Y
die me gevormd heeft tot wie ik nu ben

een man met mening X door ervaring Y

4.

hoe het komt
dat ik juist psychologische verklaringen zoek
voor mijn gedachten en niet op een andere wijze probeer te achterhalen wat ik denk weet ik
niet

ik denk dat ik nu eenmaal zo ben
daarbij ben ik geboren in een links gezin
waarin er veel aandacht was voor vorming
waardoor het me het meest logisch lijkt
dat ik op die manier ben geworden wie ik ben

5.

discussies of gesprekken
waarin je echt probeert te praten over wat je vindt en de juistheid van die mening
vind ik daarom vaak ingewikkeld
ik heb vaak het gevoel dat als ik het over mijn werkelijke standpunt wil hebben
ik eerst een vrij uitgebreide omtrekkende beweging moet maken

eerst moet vertellen over de kleur van mijn wieg
de opvoeding van mijn ouders en dat ik bang was voor onweer toen ik negen was
voor ik me uitspreek over deze of gene actuele kwestie

daarna pas kan het echte delen van onze respectievelijke inzichten over de kwestie beginnen
waarna ik de ervaringen van de ander bij mijn eigen ervaring kan optellen
of zelfs tot eigen ervaring kan maken

'ik hoorde laatst een verhaal' zeg ik dan in het volgende gesprek
omdat dat iets is wat ik zelf heb meegemaakt en dus mijn mening heeft gevormd

6.

op dezelfde manier lees ik graag boeken over de geschiedenis
van onze landen, de wereld en de mensensoort

steeds om er achter te komen
hoe we tot hier zijn gekomen
en waardoor er wat is veranderd

om die reden – en tal van andere - keek ik afgelopen maand
elke nacht naar de serie Mad Man
omdat daar een wereld was die zo dicht bij de onze lag
en toch zo anders is

in bijvoorbeeld hoe er om wordt gegaan met vrouwen
wat ik fascinerend vind
in het ene kantoor krijgen ze mondjesmaat wat kansen
in het andere wordt er enkel over haar borsten gesproken
en halen de mannen hun schouders op als ze daarover klaagt
dan zeggen ze dat is nu eenmaal hoe het is

afgelopen zomer las ik veel over de sociaaldemocratie
hoe er 100 jaar geleden nog honderdduizenden armen in onze steden leefden
die totaal verstoten waren van enig recht
die bij bosjes stierven, vaak voor hun veertigste
die niet in huizen maar in hollen woonden
die 16 uren werkten in mensonterende omstandigheden

ik dacht hoeveel is er veranderd en hoe zeer hebben de linkse partijen toch gewonnen hebben
met het realiseren van hun idealen
van rechten voor werknemers
en de emancipatie van de arbeiders waardoor nu iedereen
mee mag doen met het debat

ik dacht aan hoe het komt
dat er in dat debat zoveel boosheid is
en angst om zaken kwijt te raken

aan hoe het nu verder moest
nu zij die honderd jaar geleden niets hadden nu veel hebben
en dat nu willen beschermen tegen europa,
de elites, of de anderen op deze wereld die niets hebben

ik dacht aan hoe lang de stemming al guur is, hoe lang 9/11 al geleden is en hoe kort geleden de
tweede wereldoorlog

7.

Nietzsche schreef dat de smaak altijd de mening vooraf gaat
de mening schreef hij, is slechts het tijdelijk omhulseltje van de smaak

de smaak, zo dacht ik toen ik het las, dat moest iets zijn als een reflexmatige emotie
dat wat je in eerste instantie primitief en direct voelt

waardoor elk debat dan eigenlijk zou gaan over een strijd
tussen mensen die emotioneel anders op dezelfde situatie reageren

en die smaak ontstaat door invloedrijke figuren zegt hij

die bepaalde invloedrijke mensen spreken zich uit
waardoor hun toon de smaak van de massa bepaalt

8.

Ik las dit
en dacht aan de invloedrijke figuren uit mijn leven
dat waren tot mijn zesde vooral Bert, Ernie, Frank Groothof en mijn ouders

ik acht het sindsdien waarschijnlijk dat mijn standpunt over de vraag of er meer of minder
Europa moet komen
voor een groot gedeelte komt door instemmende knikjes of subtiele zuchten van ergernis die
mijn vader, mijn moeder, Bert en Ernie tijdens het acht uur journaal haast onmerkbaar aan mij
toonden

9

ik zag Gerard Joling bij Pauw zitten
hij klaagde over vluchtelingen
hoe ze aan onze vrouwen zitten
en ik dacht - daar hebben we de smaakmakers
en voelde hoeveel meer invloed hij had dan alle opiniemakers bij elkaar

10

een vraag die vaak wordt gesteld
is hoe kunnen we de smaak veranderen

dat lijkt me niet de juiste vraag

de smaak verandert
constant
punt

kijk maar hoe er 100 jaar geleden over arbeiders werd gedacht

of vijftig jaar geleden over vrouwen

of zoals hannah arendt het zei over de smaakverandering tijdens de tweede wereldoorlog
eerst zei het geweten "gij zult niet doden" om zo een goed mens te zijn
en plots zei het geweten "als jij een goed mens wilt zijn, moet je doden"

de smaak verandert en doet dat voortdurend

de vraag moet zijn
wat is de smaak die we willen hebben
en hoe komen we daar

11

ik heb zelf één keer meegemaakt dat de smaak over mij plots veranderde
ik was 14 en zat op een verjaardagsfeestje
we waren allemaal 14
en ik vertelde dat ik het masturberen had ontdekt
wat ik echt zo interessant en tof vond
dat ik vroeg aan de aanwezige meisjes of zij het ook deden, dat masturberen
waarop er werd gegiecheld en gelachen

en aangezien ik lachen en gegiechel
altijd als iets positiefs had gezien
had ik er verder niet te veel achter gezocht
totdat ik in de weken daarna merkte dat ik langzaam maar zeker uit de klas werd gestoten, dat
groepjes zich sloten als ik er aan kwam, dat als ik iets zei er niet werd gereageerd, dat mensen
giechelden als ik langs liep, tot ik nauwelijks meer echte vrienden had. Subtiel en haast
onmerkbaar, was de smaak over mij veranderd, ik was niet langer een te dikke beetje rare
jongen, maar ik was een nare perverseling, een viezerik. De klas had geoordeeld, de brandstapel
op.

van de weersomstuit begon ik te hyper-corrigeren
ik hoefde er niks meer mee te maken hebben
met die hele seksualiteit, heb geen meisjes ooit durven te kussen, de meisjes die ik heb gekust,
kusten mij, ik heb denk ik nooit een schuine grap of botte "versierpoging" durven maken

(toen ik op rugby zat moest ik vaak wachten op de bus, en als er dan meisjes langs de bushalte
fietste riep de jongen met wie ik op die bus wachtte altijd iets naar hen
'he waar ga je heen' waar ik met een mengeling van gene, afkeuring, jalozie en bewondering
naar keek. ik voelde ook wel dat die meisjes die voorbij fietsten dat niet allemaal prettig vonden
maar hij durfde het wel
en hij kusten met zovelen
en dat kon niet helemaal toeval zijn)

toen ik op de toneelschool kwam
voelde het dan ook als een bevrijding
de seksuele lading die de toneelschoolstudenten in elk grapje
man naar man, man naar vrouw, vrouw naar man, vrouw naar vrouw stopte
dat er samen in de douche werd gestaan en quasi serieus of helemaal serieus gezegd werd dat
ze zich zo geil voelden, zo brandend van lust

ikzelf was toen al te geremd geraakt om dat soort dionysische zaken onbevreesd te uiten
zal in die zin nooit echt een man onder mannen zijn
maar bevrijdend vond ik het, om tussen die mannen te staan.

12

toen de #metoo begon
kon ik in eerste instantie moeilijk zo niet niet buiten mijn eigen ervaring denken

pervers gedrag was in mijn hoofd gekoppeld aan de brandstapel
dus als op een verjaardagfeest enthousiast vertellen over de ontdekking van het masturberen al
pervers was
dan waren vieze smsjes en machtsmisbruik dat helemaal

later kwamen er twee stromingen binnen dat collectief gesprek
de aanrandingen, de stalkingen, de met opzet zoekende mannen naar misleidingen en zelfs
verkrachtingen aan de ene kant
en het andere, oneindig veel complexere gebied over buitensluiten en onveilig voelen aan de
andere

voor het ene hebben we sancties en wetten en vertrouwenspersonen
voor het andere hebben we zo weinig

behalve geduld en welwillendheid in de hoop dat we door zorgvuldig praten de brandstapels
buiten dat gesprek te houden zodat we kunnen zoeken naar hoe de norm kan verschuiven naar
iets waarin iedereen mee kan doen

want dat is wat we willen
geloof ik toch

13

daar dacht ik gisteren over na
terwijl ik in bad zat
en pessoa las

ik las dit gedicht dat me verdwaasde
in de war bracht

///

Gisteravond stond een man uit de stad
te praten in de deur van de herberg.
Hij sprak over rechtvaardigheid en de strijd voor
rechtvaardigheid, over het lijden der arbeiders,
over het altijd moeten werken en over hen die hongeren,
en over de rijken die dit alles niets kan schelen...
en toen hij mij aankeek zag hij tranen in mijn ogen
en glimlachte blij, denkend dat ik voelde de haat die hij voelde en het medelijden dat hij zei te
voelen...

(maar ik hoorde nauwelijik wat hij zei
wat bekommer ik mij om de mensen
en wat zij lijden of denken te lijden
laat hen zijn als ik – zij zullen niet lijden
alle ellende op de wereld komt ervan dat we ons met elkaar bemoeien
hetzij om goed te doen
of kwaad te doen
onze ziel en de hemel en de aarde zijn genoeg
méér willen is dit verliezen en ongelukkig zijn)

Nee, waar ik aan dacht terwijl de mensenvriend praatte
- en dat was wat mij tot tranen toe bewoog -
Was hoe het verre geklingel der koebellen
Bij het vallen van die avond
Niet leek op de klokken van een kleine kapel
Waar bloemen en beekjes ter misse gingen
Samen met eenvoudige zielen als de mijne.

De man was uitgepraat en keek naar de zonsondergang.
Maar wat heeft met zonsondergang te maken hij die haat en liefheeft?

14

ik stapte uit mijn bad
en checkte naakt mijn twitterfeed

wat er de afgelopen dertig minuten over de wereld werd bijgeschreven

en schreef zelf:

15.

in de jaren dertig schreven dichters met explosieven
ze drukten Dee's en Tee's en ploffers op de vellen
lieten boem met vet en paukeslagen botsen

wie het geluid wil vangen van onze tijd
is op de spiranten aangewezen

onze apparaten stoten, beuken niet
maar zoemen, flitsen, slissen,
ze suizen, zoeven, foefelen
slijmen, sjacheren, fluisteren,
slispelen, sluipen en masseren ons stilletjes het ijle in

van geruisloos opstartende machines
van onaanraakbaar discussiëren
van anoniem en angst en internet

zo zuchten we in onze bubbels op dunne matjes
om terug te kunnen voelen dat we lichaam zijn